

21. Yüzyılda Ayrılıkçılık: Katalan Örneği

Abdulgazi YIKICI¹

Tuğba SALMAN²

Öz

Milliyetçilik, XIX. yüzyılda Avrupa'da ortaya çıkmış, XX. yüzyılda dünyaya yayılmış siyasi bir ideolojidir. Günümüzde bazı çevrelerce milliyetçilik ideolojisinin işlevini ve etkisini kaybettiği söylenece de, yakın tarihlerde dünyanın çeşitli ülkelerinde ortaya çıkan ayrılıkçı hareketler bu düşünceyi yanlışlığını ortaya koymaktadır. Söz konusu hareketlere heterojen bir nüfus yapısına sahip olan İspanya'da ortaya çıkan Katalan ayrılıkçılığı örnek olarak verilebilir. Katalanların uzun zamandan beri hak talebi ve bağımsızlık için verdikleri mücadele, ilk ortaya çıktığı zamana nazaran bugün daha pasif bir görünüme sahiptir. Mücadelenin güç kaybı yaşamasında İspanya'nın toprak bütünlüğünü korumak adına yürütmüş olduğu politikaların etkili olduğu ifade edilebilir. Çalışmanın amacı, ayrılıkçılığa dair oluşturulan kavramsal ve teorik çerçeve bağlamında Katalan ayrılıkçılığının iç dinamiklerini ve mevcut durumunu ortaya koymaktır. Çalışma, sistematik literatür araştırması yöntemine dayanmaktadır.

Anahtar kelimeler: Milliyetçilik, Ayrılıkçılık, Etnik Grup, İspanya, Katalan Ayrılıkçılığı.

JEL Sınıflandırması: Z0

Separatist Nationalism in the 21st Century: The Catalan Case

Abstract

Nationalism is a political ideology that emerged in Europe in the 19th century and spread to the world in the 20th century. Although it is said by some circles that the ideology of nationalism has lost its function and effect, the separatist movements that emerged in various countries of the world in recent history reveal the wrongness of this idea. The Catalan separatism that emerged in Spain, which has a heterogeneous population structure, can be given as an example to these movements. The longstanding struggle of Catalans for claims and independence has a more passive appearance today than when it first emerged. It can be stated that the policies implemented by Spain in order to protect its territorial integrity are effective in the loss of power of the struggle. The aim of the study is to reveal the internal dynamics and current situation of Catalan separatism within the context of the conceptual and theoretical framework established regarding separatism. The study is based on the systematic literature search method.

Keywords: Nationalism, Separatism, Ethnic Group, Spain, Catalan Separatist.

JEL Classification: Z0

¹Arş.Gör., Karadeniz Teknik Üniversitesi, İİBF - Kamu Yönetimi Bölümü, abdulgaziykici@ktu.edu.tr

²Arş.Gör., Atatürk Üniversitesi - İİBF - Kamu Yönetimi Bölümü, tugba.salman@atauni.edu.tr

1.Giriş

Günümüz dünyasında 180'den fazla devlet olmasına rağmen, bu devletlerin çok az bir kısmı etnik açıdan homojen bir nüfus yapısına sahiptir. Bu ülkelere, Azerbaycan, Güney Kore, Libya, Portekiz Cumhuriyeti, Tunus ve Macaristan örnek olarak gösterilebilir. Mevcut devletlerin nüfus profilleri incelendiğinde, bunların %40'ından fazlasının beş veya daha fazla etnik azınlığı bünyelerinde barındırdığı görülmektedir. Çok sayıda ülke söz konusu etnik grupların birtakım imtiyazlar elde etmek adına ortaya çıkardığı ayrılıkçı hareketlere maruz kalmakta ve yakın gelecekte bu ayrılıkçı hareketlerin son bulması da olası gözükmemektedir. Literatürde, milliyetçilik ve bu bağlamda ortaya çıkan ayrılıkçı hareketler gibi konuların vadesinin dolduğuna dair kanı bulunmasına karşılık (Ryabinin, 2017: 5), günümüzde devam etmekte olan bazı ayrılıkçı hareket örneklerinde görülebileceği gibi, milliyetçilik kılık değiştirmiş olsa da günümüzde hala etkisini hissettirmektedir; milliyetçilik, küllenmiş ama sönmemiş bir ateştir. Milliyetçilik literatürünün duayen isimlerinden biri olan Benedict Anderson (1995: 17)'un sarf ettiğı "Bunca zamandır kehaneti yapılan milliyetçilik çağının sonu görünürde olmaktan çok uzak" sözü, bu görüşü destekler niteliktedir. Çünkü etnik gruplar bir zamanlar bağımsız ya da en azından özerk oldukları günlere büyük bir özlem duymaktadırlar. Bu da çatışmaların ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır.

Kendi kendini yönetme anlamına gelen özerklik, ayrılıkçı hareketlerin ortaya çıkmasında önemli bir etkiye sahiptir. Özerk bir statüye sahip olan etnik grupların, özerk olmayan etnik gruplara nazaran ayrılıkçı hareketlere kalkışma olasılığının yüksek olması, söz konusu düşüncüyü desteklemektedir. Dahası, bir zamanlar belli oranda özerkliğe sahip olan ve bu özerkliğini kaybeden etnik grupların ayrılıkçı hareketlere girişme olasılıkları, diğeri iki gruba göre daha yüksektir. Bu durum etnik grupların önceden sahip oldukları özerkliğin ayrılıkçılığı teşvik ettiğı fikri ile aynı doğrultudadır (Siroky ve Cuffe, 2015: 6-7).

Bu noktada, çalışmanın özünü oluşturan ayrılıkçılık meselesine geçmeden önce, literatürde kabul görmüş belli başlı milliyetçilik kuramlarına ana hatlarıyla değinmenin gerekli ve faydalı olacağına inanılmaktadır. "İlkçilik" bu kapsamda ele alınacak ilk milliyetçilik kuramıdır. Bu kuram, milletin kökeni uzak çağlara dayandırır (Conversi, 2007: 15). Değiniilmesi gereken ikinci milliyetçilik kuramı ise "modernizm"dir. Bu kuramın taraftarları milletlerin modern zamanların bir ürünü olduğı hususunda hem fikirlerdir. Modern zaman ile anlatılmak istenen ise, gelişen modern kitle iletişiminin, milli kimliği nüfusun bütününe yaymayı mümkün hale getirdiğı zamandır (Smith, 1994: 76-77). Literatürdeki kuramlarla karşılaştırıldığında görece yeni olmasına karşılık, önemli bir desteğe sahip olan diğeri bir kuram ise "etno-sembolizm"dir. Modernite ile birlikte gelen değışim ve dönüşümü gözden kaçırılmadan, modern öncesi ve modern sosyal uyum biçimleri arasındaki sürekliliğin altını çizen kuram, milli kimliklerin oluşumunu ve devamlılığını mitler, anılar, değeri, gelenekler ve semboller üzerinden

açıklamaktadır. Başvurulan geçmiş ihtişamın altın çağı ise bunların belki de en önemlisidir (Conversi, 2007: 21-22).

Çalışmanın amacı ayrılıkçılığa dair oluşturulan kavramsal ve teorik çerçeve bağlamında Katalan ayrılıkçılığının karşılaştığı sorunları, motivasyon kaynaklarını, iç dinamiklerini ve mevcut durumunu ortaya koymaktır. Bu amaçla hazırlanan çalışmada giriş bölümünden sonra ayrılıkçılık ana hatlarıyla irdelenmiş; ayrılıkçı hareketlerin başarı şansı ile doğrudan bağlantılı olan dış destek konusu açıklanmış, akabinde ise ayrılıkçılığa taraf ve karşıt olan kuramlardan bahsedilmiştir. Son olarak ise Katalan ayrılıkçılığının durumu, ortaya çıkışından bugüne tarihsel bir akış içerisinde analiz edilmiştir.

2. Ayrılıkçılık

Uzmanların görüşüne göre, dünya XX. yüzyıl boyunca üç etnik çatışma dalgasından geçmiştir. I. Dünya Savaşı'ndan sonra imparatorlukların yıkılması birinci dalgayı; İkinci Dünya Savaşı'nın akabinde sömürgeci devletlerin çöküşü ikinci dalgayı; SSCB'nin dağılması ise üçüncü dalgayı başlatmıştır ve bu dalga henüz son bulmuş değildir (Ryabinin, 2017: 5-6). Söz konusu dalgaların hepsinde mevcut düzenin bozulmasından istifade ederek, buldukları devletten ayrılmak isteyen etnik gruplar yer almıştır.

Ayrılıkçılık, yaşadığı devlet içerisinde dil, din, kültür, etnik kimlik ve etnik köken gibi belli başlı birtakım özellikleriyle kendisini farklı gören etnik grubun, bağımsız ya da en azından özerk bir yapıya kavuşmak için giriştiği harekete verilen isimdir. Bu hareketlerin ortaya çıkmasında etnik azınlığı içerisinde barındıran devletin söz konusu gruba karşı yürütmüş olduğu dil ve din yasağı, soykırım gibi politikalar da etkili olmaktadır. Söz konusu unsurlardan birini veyahut da birden fazlasını kendisine motivasyon kaynağı yapan ayrılıkçı gruplar, yaşamakta oldukları ülkede herhangi bir müdahale olmadan, sahip oldukları farklılıkları korumak, buna ilave olarak grup özerkliklerini artırmak ve yerel yönetim yapılarındaki karar süreçlerinde etkili olmak adına bağımsızlığa kadar varan mücadelelere girmektedirler. Uluslararası arenada yaptırım gücüne sahip aktörlerin dikkatlerini çekip, desteklerini de kazanan etnik grubun amacına ulaşma olasılığı artmakta, ayrılmak istenilen devleti ise zor bir durumda bırakmaktadır (Gupta, 2013: 1).

Ayrılıkçılığın ortaya çıkmasında etkili olan faktörlerdeki çeşitlilik, hareketlerin farklı şekilde ve koşullarda oluşmasına yol açmakta, aynı zamanda da hareketlerin başarıya ulaşma şanslarını etkilemektedir. Bunun yanında ayrılıkçı etnik grupların etki potansiyellerinin belirlenmesinde, literatürde kabul gören birtakım kıstaslar bulunmaktadır. Bunlar (Kurubaş, 2002: 148; Heraclides, 1992: 401; Okan, 2001: 176-179):

- Sayı: Etnik grubun ülke sınırları içinde sahip olduğu nüfus, ayrılıkçı hareketin başarıya ulaşabilmesi için gereklidir. Fakat nüfusun büyüklüğünün yanı sıra etnik grubun, ülke içinde bulunan diğer gruplarla arasındaki sayısal oran da önemlidir.
- Yoğunluk: Bu kıstas, etnik grubun sayısal olarak ülke içinde herhangi bir bölgede mi yoksa dağınık bir halde mi bulunduğuyla ilişkilidir. lke içinde bulunan etnik grubun belli bir bölgede yoğunlaşması ve sınır komşusunda akraba toplulukların bulunması, ayrılıkçı harekete olumlu katkıda bulunmaktadır. Tam tersi durumda ise yani nüfusun ülkede dağınık bir Şekilde bulunması ve sınır komşusu devletlerde akraba toplulukların bulunmaması ayrılıkçı hareketi olumsuz yönde etkilemektedir.
- Tarihsel Süreklilik: Bununla anlatılmak istenen, ayrılıkçılık iddiasının belli bir anda ortaya çıkmamış olduğu, bir süreklilik dhilinde gerçekleştiği ve ayrılıkçılık fikrinin yeni olmamasıdır. Bununla alakalı olarak ayrılıkçı iddiaya sahip olan etnik grubun yaşanılan yerde uzun süredir ikamet ediyor olması ayrılıkçı hareketin başarı Őansını arttırmaktadır.
- Motivasyon: Etnik grubun içinde bulunduğu devlet tarafından sistematik baskı ve Őiddete maruz kalması ve ayrımcı bir muamele görmesi, etnik grubun ayrılıkçı harekette bulunmasını teşvik etmektedir.
- Dış Güdüler: Etnik grubun içinde yaşadığı ülke ile alakalı olmayıp dışardaki Őartlarla ilgilidir ve üç boyutu mevcuttur:
 - Jeopolitik Konum: Etnik grubun yaşadığı bölgenin stratejik açıdan önemli olup olmaması ile alakalıdır. Ülkenin iç kesimlerinde yer alan gruplardansa sınırda yer alan etnik grupların ayrılma olasılığı daha yüksektir.
 - İrredentizm Olanadı: Ayrılık iddiasında bulunan etnik grubun dünyanın herhangi bir yerinde akraba topluluklarının bulunup bulunmaması ile alakalı bir durumdur. Akraba topluluklardan meydana gelen bir devletin varlığı ayrılıkçı hareketin başarı Őansını artıran bir etken olarak gün yüzüne çıkmaktadır. Akraba olan bir devletin olmaması ise, tersine bir etkide bulunarak ayrılıkçılığın başarı Őansını azaltmaktadır.
 - Uluslararası Konjonktür: Ayrılma, uluslararası politik düzenin o andaki genel durumuyla da yakından alakalıdır. Yanlış bir zamanın tercih edilmesi ayrılıkçı hareketin başarıya ulaşmasını engelleyebilir. Bunun farkında olan etnik gruplar ayrılık için uygun koşulların gerçekleşeceği anları kollarlar. Uluslararası politikada bir anda patlak veren radikal değişim dönemleri etnik gruplara ayrılık için önemli bir fırsat sunmaktadır.

Őu ana kadar saydığımız ayrılıkçılığı tetikleyen faktörler ve ayrılıkçılığın etkisini belirleyen kıstaslar ayrılıkçı hareketin başlaması açısından yeterli gözükürken, sonuca ulaşmasında yeterli olmayabilir. Ayrılıkçı hareketlerin başarıya ulaşmasında “dış destek” önemli bir rol oynamaktadır.

2.1. Dış Destek

Millet oldukları iddiasıyla buldukları devletten ayrılarak bağımsız olmak isteyen etnik gruplar, içinde buldukları ülkenin birliğine ve toprak bütünlüğüne, ayrıca uluslararası sınırların değişmesine sebebiyet verebilecek bir tehdit olarak algılanır. Söz konusu durumdan dolayı ayrılıkçı hareketlere uluslararası alanda sempati duyulmaktadır. Çıkarları doğrultusunda bazı devletler ayrılmak istenilen devletin yanında yer alırken bazıları da ayrılıkçı harekete destek vermektedir. Uluslararası topluluk Biafra'nın Nijerya'dan ayrılmasını (1967) teritoryal süreklilik nedenine bağlayarak reddetmiş olmasına rağmen; Doğu Pakistan'ın arada Hindistan toprağı olduğu için Bangladeş adıyla ayrılmasını (1971) onaylamıştır (Özev, 2012: 153). Bu örnekten yola çıkarak destek veren devlet ve destek alan etnik grup arasında karşılıklı çıkar ilişkisinin mevcut olduğu söylenebilir. Destek alan etnik grubun bu ilişkiden çıkarı bağımsızlığa ya da en azından özerk bir yapıya kavuşmak iken, destek veren devletin bu ilişkiden çıkarı söz konusu ayrılıkçı hareketin kazanacağı yeni statüden birtakım imtiyazlar elde etmektir.

Devletlerin ayrılık yanlısı hareketlere yardım etmelerinin farklı nedenleri bulunmaktadır. Bunlar literatürde iki ana başlık altında toplanmıştır: Araçsal nedenler ve duygusal nedenler. Araçsal nedenlerin varlığı genel olarak, stratejik çıkarları geliştirme, rakip veya düşman olarak görülen devletlerin gücünü kontrol altına almakla birlikte onları zayıflatma, rakip veya düşman devletle hesaplaşma, etki alanlarını genişletme gibi durumlara bağlıdır. Heraclides, araçsal nedenleri ekonomik kazanç, siyasi çıkar ve stratejik avantaj elde etme, prestij, uluslararası nüfuz kaygısı ve içsel nedenler olarak saymaktadır. Duygusal nedenlerin ortaya çıkmasında ise, etnik kimlik, din, ideoloji, tarihsel haksızlığa uğrandığı düşüncesi, irredentizm gibi temel nedenlerle birlikte insani düşünceler, ırksal-kültürel yakınlık, ayrılıkçı lidere veya onun müttefiklerine duyulan kişisel bağ gibi güdülerin etkili olduğu savunulmaktadır. Bununla birlikte etnopolitik duygusal güdüler bir ulus-devletin, başka bir ulus-devletin içinde yaşayan soydaşlarına koruma, kullanma ya da onlar üzerinde hak iddia etme (irredentist) şeklindeki güdülerdir. Bu doğrultuda etnik gruplar arasındaki soy veya kan bağı durumu belirleyici olacaktır (Heraclides, 1992).

Devletler çıkarlarına göre ayrılıkçı hareketlere çeşitli şekillerde destekte bulunmaktadırlar. Bu doğrultuda verilen destekler, somut destek ve siyasi-diplomatik moral destek olarak sınıflandırılabilir. Adından da anlaşıldığı üzere somut destek, silah ve mühimmat yardımını, ulaşım-medya gibi ağlardan yararlandırmayı ve operasyonlar için üs oluşturma ve gerektiğinde askeri eğitim verilmesini içermektedir. Somut destek bu içeriğiyle ayrılıkçı hareketin başarıya ulaşip ulaşmaması noktasında büyük bir önem arz etmektedir. İkinci destek türü olan siyasi-politik moral destek ise, diplomatik baskıyla, ayrılıkçıları destekleyen kampanya tertip edilmesiyle, ayrılıkçılara uluslararası örgütler vasıtasıyla destekte bulunulması ve hepsinden önemlisi diplomatik tanıma ile kendisini göstermektedir (Heraclides, 1992: 402-403). Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun Hırvatistan ve Slovenya'yı tanıması, tanımanın önemini ve dış desteğin ayrılıkçılık üzerindeki etkisini göstermesi açısından iyi bir örnektir (Azarkan, 2016:

156). Bu iki destek türünden hangisi verilirse verilsin, yapılacak yardım, ayrılıkçı hareketin seyrini belirleme potansiyelini içerisinde barındıracaktır.

2.2. Ayrılıkçılığın ve Ona Karşı Olmanın Kuramsal Çerçevesi

Ayrılıkçı hareketin başarıya ulaşmasında iki yönlü bir ilişkinin varlığından söz edilmiştir. Devletlerin çıkarları doğrultusunda etnik gruba destek vermesi bu ilişkinin birinci yönünü; ayrılmak istenilen devletin yanında olunması ise ikinci yönünü oluşturmaktadır. Bu iki yönlü ilişkinin varlığı, söz konusu durumlara yönelik oluşturulan kuramsal çerçeveden okunabilmektedir. Haklı Neden Kuramları, etnik grupların yanında yer alıp ayrılık iddialarını desteklerken, İngiliz Okulu açıklamalarını mevcut düzenin devamı temin edecek doğrultuda yapmaktadır.

2.2.1. Haklı Neden Kuramları

Haklı Neden Kuramları (HNK), 1648 Westfalya Barışı ile temelleri atılan egemenlik anlayışına dayanmaktadır. Bu açıdan bakıldığında devletin toprağı, artık yönetenlere değil, halka ait kabul edilmektedir. Bir devletin egemen konumunun, onun meşruiyeti ve halkına gösterdiği ve uyguladığı adil yönetim ile yakından bağlantılı olduğunu ortaya koyan HNK'ye göre ayrılmaya ahlaki olarak izin verilebilmesi için iki durumun varlığı gerekmektedir. Bunlardan ilki, bir grubun sistemli bir şekilde ayrımcılığa ya da yoğun bir sömürüye, haksızlığa, adaletsizliğe ve insan hakları ihlallerine maruz kalmasıdır. Diğeri ise bir grubun üzerinde yaşadığı topraklarla birlikte daha önceden ilhak edilmiş ya da gayrimeşru bir şekilde başka bir devletle birleştirilmiş olmasıdır. Tersisi durumda ayrılma hakkından bahsedilemeyecektir. Bu noktada etnik grubun ayrılmasının ahlaki olarak kabulü ve toprak talebinin geçerliliğı, ayrılmak istenilen devletin gayrimeşru olup olmaması, politik meşruiyeti, özellikle devletin, insan, toprak, özerklik ve oy haklarını yeterli düzeyde koruması olarak anlaşılan adaletin sağlanması büyük bir önem arz etmektedir. Bir devletin böyle bir koruma sağladığı durumda, hiçbir grup izinsiz bir şekilde söz konusu bu devletten ayrılamaz, dahası bu devletin toprak bütünlüğüne saygı duyulması gerekmektedir (Catala, 2013: 75-76).

Ayrılma, başlangıçta belli nedenlerin varlığında tanınan bir hak olarak istisnai bir görünüm sergilemekteyken, günümüzde HNK'nin fark edilebilir bir şekilde esnediğı görülmektedir. Kuramın önde gelen ismi Buchanan (1997: 36), kuramın özel ayrılma hakkına izin verdiğini belirtmektedir. Söz konusu özel ayrılma hakkı; devletin ayrılık talebinde bulunan etnik gruplara ayrılma hakkı tanınması (Norveç'in 1905 yılında İsveç'ten ayrılması gibi) veya devletin anayasasının söz konusu ayrılma hakkını içermesi ya da önceden bağımsız olan politik birimlerin başlangıçta oluşturduğu ve daha sonra ayrılmanın açık veya örtülü şekilde hoş görüldüğü bir anlaşma halinin varlığı durumlarında geçerlidir. Getirilen özel ayrılma hakkı analiz edildiğinde, ayrılmak için mutlaka ağır insan hakları ihlalleri ve adaletsizliklerin bulunmasının gerekmediğı sonucuna varılabilir.

2.2.2. İngiliz Okulu Kuramı

II. Dünya Savaşı sonrası dönemde İngiltere’de ortaya çıkmış bir uluslararası ilişkiler kuramı olan İngiliz Okulu Kuramı’nın temelleri; Martin Wight, Hedley Bull, Adam Watson, R. J. Vincent, James Mayall ve Robert Jackson tarafından atılmıştır (Brown ve Ainley, 2005: 50). İngiliz Okulu Kuramı temelde, Britanyalı yazarların veya onlardan esinlenen yazarların, uluslararası toplumun esas inceleme konusu olduğuna dair görüşlerini açıklamaktadır. İngiliz Okulu’na göre uluslararası toplumun temelini, benzer yaşam şekilleri veya kültürel birliktelik değil, müşterek çıkarlar oluşturmaktadır. Egemen devletlerin, başka bir otoriteye boyun eğmemek adına anarşik bir toplum düzeni oluşturmuş olmaları, İngiliz Okulu’nun temel iddiasıdır. Devletlerin, eşit egemenlik temelinde bir toplumsal düzen tesis etmeleri, İngiliz Okulu için, uluslararası ilişkilerin en büyüleyici boyutlarından biridir (Linklater, 2005: 84).

Diğer uluslararası ilişkiler teorileriyle karşılaştırıldığında, sahip olduğu eklektik yapı İngiliz Okulu’na bir özgünlük kazandırmaktadır. Şöyle ki okul, diğer kuramlardan farklı olarak aynı anda birden fazla dünya görüşünü içermekte ve bu dünya görüşlerini kendi potasında eritip kullanmaktadır (Bull, 1977: 25-26). İngiliz Okulu’na göre uluslararası toplum, çatışma ve işbirliğinin aynı anda meydana geldiği ve bunun da gözlemlenebildiği bir sosyal ve ekonomik ilişkiler toplamıdır (Devlen ve Özdamar, 2010: 46).

Uluslararası toplum, kırılğan bir yapıya sahiptir. Uluslararası toplum düzeninin devamı ve başarısı, üyelerinin istek ve iradesiyle doğrudan ilişkilidir (Ağkaya, 2016: 1061). Durumlarından memnun olan devletler düzeni korumaya çalışırken, memnun olmayanlar yayılmacı bir politika takip etmekteledir. Menfaatlerine göre devletler ittifaklar yaparlar, ittifakları bozarlar. Ayrılcıkçı hareketlerin ortaya çıktığı devlete destek verme veya aleyhinde hareket etme, işte bu menfaat ilişkileri temelinde şekillenmektedir. İngiliz Okulu Kuramı, temel olarak devletin de ötesinde yer alan uluslararası toplumsal yapıya vurgu yaparken, aynı zamanda toplumsal birlikteliği de savunmaktadır. Bu yönüyle İngiliz Okulu, ayrılcıkçı hareketlere maruz kalan devletlerin -İspanya- bu duruma karşı olmalarını açıklama ve onların bu karşı çıkışlarına kuramsal bir çerçeve oluşturma amacına hizmet etmektedir.

3. Katalan Ayrılcıkçılığı

Tarihin hiçbir döneminde bağımsız bir devlet statüsüne sahip olamayan Katalonya, Aragon ve Kastilya taçlarının birleşmesinden sonra İspanya’nın bir parçası haline gelmiştir. Yaklaşık 7,5 milyon nüfusu olan Katalonya’nın, İspanya’nın toprak bütünlüğünü tesis ettiği 1515 yılından bu yana sahip olduğu özerkliklerin çerçevesi sürekli değişmiştir. Bununla birlikte değişmeyen tek şey Katalanların bağımsızlık veya özerklik bağlamındaki talepleridir. Tarihsel süreç incelendiğinde, Katalonya’nın, etnik, kültürel ve dilsel yapısını ve özerk yönetim hakkını korumak için kesintisiz bir mücadele verdiği anlaşılmaktadır (Storm, 2018: 15). Ancak verilen

bu m¼cadele karşısında İspanya h¼k¼meti, birtakım yasaklama politikaları y¼r¼rl¼ge koymuştur. Katalan Ceza Kanunu'nun uygulanmasına son verilmesi, Katalanca dilinin eğitimde yasaklanması ve Katalan parasının kullanımına son verilmesi bu politikalar kapsamında y¼r¼t¼len yasaklama faaliyetlerine ¼rnek olarak g¼sterilebilir. Bu çatışma ortamında gelişen Karlist akım, Katalanların yerel ve b¼lgesel ¼zerkliklerini savunmuş, merkezi h¼k¼metin en g¼cl¼ olduğu yıllarda bile b¼lgesel farklılıkların muhafaza edilmesi ve s¼rd¼r¼lmesinde aktif bir rol oynamıştır. Bu durum Katalonya b¼lgesinde milliyetçilik anlamında b¼y¼k bir farkındalık oluşturmuştur (Yıldız, 2011: 177).

1931 yılında II. Cumhuriyetin ilan edilmesiyle birlikte var olan monarşik d¼zen yerini cumhuriyete bırakmış ve bu s¼recin akabinde aynı yıl Katalon'ya bağımsızlığını ilan etmiştir. Kurulan yeni rejimin ¼zerklik taahh¼d¼nde bulunması Katalonya'nın bağımsızlıktan vazgeçmesinde etkili olmuştur. Ertesi yıl yapılan halkoylaması sonucunda Katalonya ¼zerklik hakkını elde etmiştir. Bu ¼zerklik aynı zamanda anayasayla da korunma altına alınmıştır (Keleş, 1994: 59-63). Ancak bu durum uzun s¼rmemiř ve 4 yıl sonra iç savaş patlak vermiştir. 1936'da patlak veren iç savaşta karşı karşıya gelen tarafların birisini cumhuriyetçiler, b¼lgeselciler gibi demokratik g¼çler oluştururken, diğerini Franco'nun başını çekmiş olduğu merkezietçi ve otoriter bir devletin kurulmasından yana olanlar teşkil etmekteydi. S¼z konusu iç savaşı Franco'nun kazanmasının akabinde 1939 yılında iktidara faşist rejim gelmiştir (Real Instituto Elcano, 2019: 8).

Fařist y¼netimin iktidarda olduğu 1939-1975 yıllarında uygulanan politikalar, Katalonya için baskıcı bir ortam oluşturmuştur. Franco'nun uygulamaları hızlı bir merkezileşmeyi de beraberinde getirmiştir. Bu da Katalonya'nın ¼zerkliđini bir kez daha kaybetmesine yol açmıştır. Franco, y¼netiminin ilk zamanlarında, Katalanlar belki de benzerini g¼rmedikleri k¼t¼ g¼nlere şahit olmuşlardır. "Kara g¼n" tanımlamasının ardında eğitim, edebiyat, tiyatro, radyo, sinema, hatta ¼zel telgraflar ve telefon konuşmalarına getirilen yasaklamalar yer alıyordu. Buna ek olarak getirilen resmi belgelerin Kastilyaca olma gerekliliği, Katalancayı adeta rafa kaldırıyordu ve Katalanlar için yeterince zor olan şartları içinden ¼ıkılmaz ve yaşanılmaz bir hale sokuyordu. Franco, İspanya'da reklamları, iř ve yol işaretlerini yeniden yazacak kadar ileri gitmiştir. Barcelona'daki Katalonya Meydanı'nın ismi İspanyol Meydanı olarak değiştirilmiştir. Çocukların Kastilya isimleri altında vaftiz edilmesi zorunluluğu getirilmiştir. Akabindeki s¼reçte Kastilyaca zorla resmi dil olarak ilan edilmiş, Franco ve destekçileri tarafından Katalanları k¼ç¼mseme ve aşağılamak adına bir dizi kampanya başlatılmıştır. Bu çerçevede "İmparatorluğun dilini konuş", "İspanyol isen İspanyolca konuş", "Bir bayrak, bir ¼lke, bir dil" gibi s¼zler Kastilya Dil Akademisi Real Academia Espańola tarafından da desteklenerek diktat¼rl¼đ¼n sloganı haline getirilmiştir. Franco'nun dil hususunda uygulamış olduğu bu maksatlı politikalar Katalanlar'da dil bilincinin gelişmesini tetikleymiş, dolayısıyla da Katalanca'nın ¼zel ortamlarda kullanımının ¼n¼ne geçilememiştir (Fowler, 2014: 107).

1973'te sağlık sorunları nedeniyle Franco'nun yönetimden geri plana çekilmesi ile rejimin etkinliği azalmış, 1975'te de gerçekleştirilen ölüm cezaları nedeniyle yükselen uluslararası tepki ve baskı, rejimin iyice zayıflamasına yol açmıştır. Aynı yıl içinde Franco'nun ölümü ise rejimin sonunu getirmiştir. Franco rejiminin son bulmasından sonra yönetimi devralan hükümet, yıkılan rejimden radikal bir kopuş yerine tedrici bir değişim öngörmüştür. Demokratik çevrelerin ise o baskıcı sürecin ardından böylesi bir duruma tahammülleri yoktu. Bu hoşnutsuzluk, 1976 yılında patlak veren sokak gösterileri ve grev dalgası ile kendisini göstermiştir. Birçok yerde özerklik talepleri olmasına karşın, Katalan bölgesinde bu talepler daha yoğun hissedilmiştir. Hükümetin, ortaya çıkan siyasal ve toplumsal kaosa çözüm getiremeyip düzeni yeniden tesis edememesi 1976 yılında İspanya hükümeti başkanı Arias'ın istifasıyla sonuçlanmıştır. Hükümeti kurma görevini eline alan Adolf Suarez, önceki yönetime nazaran toplumsal isteği de göz önüne alarak hızlı bir şekilde demokratik reformları uygulamaya koymuştur. 1977 yılında siyasi partilerin faaliyet göstermesinin önündeki engel kaldırılmış, akabinde yapılan seçimler değişim taraftarlarının zaferiyle sonuçlanmıştır. Katalonya'nın kendi ulusal gününü kutlamasına izin verilmiş, bunun yanı sıra Katalanların 1932 kurduğu ancak Franco tarafından tasfiye edilen özerk yürütme organı olan Generalitat'ın yeniden oluşturulmasına karar verilmiştir. Bu gelişmelere ek olarak 1978'de yürürlüğe giren Anayasa'da benimsenen özerk topluluklar modeliyle özerklik talepleri büyük ölçüde karşılanmış ve Katalanlar özerkliklerini yeniden kazanmışlardır (Esen, 2014: 333-334).

1979'da özerk bir statüye kavuşan Katalonya, 2006'da uygulamaya konulan bir dizi reformun ardından idari ve mali özerklik kazanmıştır. Bu da Katalanların özerklikle yetinmeyip, bağımsız olmaya yönelik adımlar atmasına yol açmıştır. 2010 yılında hükümet, 2006 yılında idari ve mali konularda vermiş olduğu yetki ve ayrıcalıkları daraltmış ve Katalanların İspanya içinde bir millet olarak tanınamayacağına karar vermiştir. 2012'de Avrupa'yı etkisi altına alan ekonomik kriz ise, Katalanların finansal özerklik taleplerini körüklemiş, hükümeti ise bu hususta daha radikal önlemler almaya yöneltmiştir (Çetin, 2014).

2012'de başlayan bölgesel krizin ardından Katalonya Parlamentosu, Katalonya'nın kendi geleceğini belirlemek adına bir halk oylaması yapmasını kabul etmiş, iç siyasette İspanya'dan ayrılma noktasında uzlaşmış, Ocak 2013'te Katalonya'nın siyasal bir varlık olarak kabulüne ilişkin bağımsızlık referandumunu içeren deklarasyonu onaylamıştır. Ancak Anayasa Mahkemesi'nin Katalan deklarasyonunun anayasaya aykırı olduğunu iddia etmesi üzerine deklarasyon İspanya hükümetince geçersiz sayılmıştır. Bu olaydan sonra 9 Kasım 2014 referandum tarihi olarak belirlemiştir. Merkezi hükümetin karşı çıkmasına rağmen Kasım 2014'te yapılan referanduma %35 oranında katılım sağlanmış ve referandum sonucunda bağımsız bir Katalonya için oy verenlerin oranı %80 olarak açıklanmıştır (Real Instituto Elcano, 2019: 43). Bu olayların ardından, Katalan Parlamentosu 27 Ekim 2017 tarihinde "Bağımsız Katalonya Cumhuriyeti"ni ilan etmiştir. Bağımsızlığın ilan edilmesi, gerekli şartların yerine

getirilmemesinden ve referandumun İspanya hükümeti tarafından geçersiz olduğunun ve resmi olmadığının ilan edilmesinden dolayı hukuki bir sonuç doğurmamıştır. Dahası, yeni Katalan cumhuriyetini tek bir yabancı ülke tanımamıştır. Çünkü tanımanın gerçekleşmesi, mevcut uluslararası düzen için tehlikeli bir örneğin ortaya çıkması anlamına gelecekti. Bu sebepten ötürü hiçbir ulusal hükümet, resmi onay olmadan ayrılma için referandum düzenleyen bir bölgeyi tanımak istememiştir (Storm, 2018: 21).

2013 yılında %48,5 olan ayrılma isteği, 2019 yılında Centro de Estudios de Opini n de la Generalitat de Catalunya (CEO) tarafından yapılan anketlere sonucunda, %34 olarak tespit edilmiştir. Oranlar arasında basit bir mukayese yapıldığında, Katalan ayrılıkılığına verilen desteğin süreç içerisinde azaldığı söylenebilir. Bu durumun üzerinde Katalan nüfusunun üçte ikisini içeren daha geniş metropol bölgesinde yaşayanların %19'undan fazlasının İspanya'nın diğer bölgelerinde doğması etkili olmuştur. Yabancıların aksine seçimlere katılma hakkına sahip olan bu göçmen kesimin çoğu Katalonya'nın İspanya'dan ayrılması için oy verme eğiliminde değildir. Bu da ayrılıkçıların konumunu yapısal olarak zayıflatmış ve seçim sonuçlarını Katalanların aleyhine olacak şekilde etkilemiştir (Real Instituto Elcano, 2019: 23).

Sonuu

Tarih boyunca pek çok etnik topluluk bir millet olmak adına çabalamış ancak bunu çok azı başarabilmiştir. Başaramayanlar ise küçük etnik gruplar olarak yaşamlarını idame ettirmek zorundan kalırken bir kısmı da asimile olarak kendi etnik kimliklerini yitirmişler ve h kim etnik kimliğin potasında erimişlerdir. Bugün dünyada 180'den fazla bağımsız devlet, bir o kadar da bağımsız devlet kurmak için çaba harcayan etnik grup vardır.

Günümüzde yaşanmakta olan ayrılıkçı hareketler, milliyetçiliğin sadece ekonomik ve demokratik açıdan geri kalmış bölgelerde değil, gelişmiş bölgelerde de görülebileceğini gözler önüne sermiştir. İspanya'da ortaya çıkan Katalan ayrılıkçılığı, bunun güncel örneklerinden biridir. Katalan ayrılıkçılığının ivme kazanmasında, Franco'nun faşist yönetimi sırasında maruz kalınan özellikle dil ve kültür alanındaki yasaklamalar etkili olmuştur. Motivasyon kaynağı olan faktörler doğrultusunda Katalan ayrılıkçılığının, milliyetçilik kuramlarından olan ento-sembolizm ile büyük oranda bağdaştığı görülmektedir. Çünkü söz konusu kuram da kimlik bilincinin oluşup, güçlenmesinde kültüre büyük bir önem atfetmektedir.

Katalonya'daki sosyal gerçeklik, ayrılma için uluslararası desteğin olmaması, çatışmanın ekonomik ve sosyal sonuçları ve İspanya h k metinin sahip olduğu anayasal ve siyasal nedenler Katalanların  zerklik ve bağımsızlık taleplerinin önünde önemli bir engel oluşturmaktadır. İspanya'da Katalan ayrılıkçılığının yaşadığı güç kaybı İspanya hükümeti ile geniş bir i anlaşma yapmaya yönelik koşullar yaratsa da, Katalonya halkının bağımsız bir devlet çağırısı yapmaktan ve bu konuda güçlü bir kamuoyu oluşturma amacından vazgeçmeyeceği söylenebilir.

Kaynakça

- Anderson, B. (1995). *Hayali Cemaatler*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Azarkan, E. (2016). Devletlerin Tanınmasında Dönüm Noktaları: Badinter Komisyonu ve Kosova'nın Tanınması. *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 7(1), 143-184.
- Conversi, D. (2007). Mapping the Field: Theories of Nationalism and the Ethnosymbolic Approach. Athena S. Leoussi ve Steven Grosby (Ed.), *Nationalism and Ethnosymbolism: History, Culture and Ethnicity in the Formation of Nations* (pp. 15-30). Edinburgh, İskoçya: Edinburgh University Press.
- Çetin, H. (2014). AB'nin 2014'teki İmtihanı: Milliyetçilik. <http://turksam.org/ab-nin-2014-teki-imtihani-milliyetcilik> (Erişim: 10.01.2021).
- Esen, S. (2014). İspanya. K. Karasu (Yay. Haz.). *Kamu Yönetimi Ülke İncelemeleri içinde* (ss. 333-366). Ankara: KAYAUM.
- Fowler, S. (2014). Catalan in the Classroom: A Language Under Fire. *Hawaii Pacific University TESOL Working Paper Series*, 12, 104-115.
- Gupta, D. (2013). Separatist Movements. D.A. Snow, D. D. Porta, P.G. Klandermans, ve D. McAdam (Ed.), *The Wiley-Blackwell Encyclopedia of Social & Political Movements* (pp. 1-4). Malden, ABD: Wiley-Blackwell.
- Keleş, R. (1994). *Fransa ve İspanya'da Yerel Yönetim*. Ankara: Mahalli İdareler Eğitim, Araştırma ve Geliştirme Merkezi.
- Kurubaş, E. (2002). Irak'ta Kürt Ayrılıkçılığı ve Başarı Şansı. *Avrasya Dosyası*, 8(4), 124-159.
- Oran, B. (2001). *Küreselleşme ve Azınlık*. Ankara: İmaj Yayınevi.
- Özev, M. H. (2012). Küresel ve Bölgesel Güçlükler Karşısında Pakistan'ın Demokratikleşme Çabaları. *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 8(16), 147-176.
- Ratcliffe, P. (2014). Ethnic Group. *Sociopedia. isa*, 1-10.
- Real Instituto Elcano (2019). The Independence Conflict in Catalonia. http://www.realinstitutoelcano.org/wps/portal/rielcano_en/contenido?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/elcano/elcano_in/zonas_in/catalonia-dossier-elcano-october-2019 (Erişim: 17.01.2020).
- Ryabinin, Y. (2017). The Basic Causes Of The Contemporary Separatism. *Journal of Geography, Politics and Society*, 7(1), 5-9.
- Siroky, D.S. ve Cuffe, J. (2015). Lost Autonomy, Nationalism and Separatism. *Comparative Political Studies*, 48(1), 3-34.
- Smith, A.D. (1994). *Milli Kimlik*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Storm, E. (2018). Catalan Nationalism and The Failed Secession From Spain. B. D. Wever, I. Ferreras, ve P. V. Parijs (Ed.), *Multi-level Nationalism? The Catalan Question and Its Lessons for Belgium and for Europe* (pp. 15-26). Brussels, Belgium: Re-Bel. Rethinking Belgium's Institutions in the European Context.

Yıldız, M. (2011). İspanya Yönetim Sistemi'ndeki Tekçilik Ve Federalizm Tartışmalarının Değerlendirilmesi. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 29(2), 175-191.